

A Szociális Szakmai Szövetség
nyílt levele
a hódmezővásárhelyi „szégyenlista” kapcsán

Tisztelt Dr Lázár János polgármester Úr!

Megdöbbenve olvastuk a hírt, hogy Hódmezővásárhelyen a segélyt vagy más támogatást igénybe nem vevő, ezért visszaéléssel vádolt emberek nevét, születési évét, címét nyilvános helyen kifüggesztették, és a város honlapján közzétették.

Azon túl, hogy ez az intézkedés sérti az adatvédelmi és a szociális törvény személyes adatok védelmére vonatkozó passzusait, véleményünk szerint, rosszhiszeműen jár el a segélyt igénylőkkel szemben.

Ha valaki bármiféle szociális támogatás igényel, és azt aztán akár csak egyszer nem használja fel, méltánytalan és túlzó bűnnek tekinteni, és az érintetteket ilyen megalázó helyzetnek kitenni. Ugyanis sokféle egészen életszerű, hétköznapi ok állhat a megítélt támogatás felhasználásától való elállás mögött.

Például a segély kérvényezésének, megítélésének és valós igénybe vétele között eltelhet annyi idő, ami alatt az igénylő más módon próbálja megoldani a problémáját, vagy javulnak az életkörülményei. Ilyen esetekben ezért inkább jogkövető magatartásról van szó, azaz az érintetteknek már nincs szüksége a megítélt támogatásra, ezért nem veszik igénybe.

Gyakorta előfordul az is, hogy egy nehéz élethelyzetben a család egyik tagja igényli a támogatást, míg a másik, *a segélyezettség miatt érzett szégyen* miatt ellene van, esetleg meg is tiltja a támogatás felvételét. Különösen jellemző ez a beállítódás a természetben (étkeztetés, étel és ruha adományok stb.) nyújtott segítség esetén. *Csak, aki még nem volt ilyen helyzetben hiheti azt, hogy a „rászorultak” csak a kapott adományok, támogatások örömét érzik. A segélyekre való nagy mértékű ráutaltság az érintettek többségben a maguk élete feletti irányítás elvesztésének kudarcát jeleníti meg, és ezért szégyenérzet kíséri.*

Az is előfordulhat, hogy a támogatás igénybe vételének elmaradása a jogosultak helyzetének rosszabbodását jelzi, vagy *már nem képes elmenni és átvenni a megítélt támogatást (vö. a listán lévő megnevezett személy már elhalálozott)* ezért inkább figyelmeztető jele annak, hogy az igénylő helyzete esetleg rosszabbodott.

Illetve lehetnek egészen hétköznapi okok: például nincs, aki elmenjen az ebédért, vagy más személyes, családi teendők, kötelezettségek előbbre sorolódnak.

Nem állja meg a helyét az Ön azon érvelése, hogy *a fel nem használt támogatások kárt okoznának, kizsorítanának más rászorulókat.*

Mint azt Ön is bizonyára tudja, a segélyek pénzalapjával az önkormányzatok egy évre szólóan gazdálkodnak, azaz *a fel nem használt segélyeket másnak ítélik oda*, s ha úgy döntenek, akár más területre is átcsoportosíthatják (mint ahogy ezt gyakran meg is teszik).

Továbbá például az élelmiszer segélyeket rendszerint tartós élelmiszerek formájában adják. Ami tehát megmarad, másoknak különösebb plusz munka nélkül átadható, mivel általában és jellemzően mindig több a jogosult, mint az odaítélhető támogatás.

Akkor igényel több szervezést az elosztás, ha napi hordással meleg ételt biztosítanak a jogosultaknak. Mindenütt, ahol a természetbeni juttatás e formáját választják, a szolgáltatásokban dolgozók tudják, hogy mindig marad valamennyi étel, ezért megszervezik, hogy időben más szociális intézményekbe jutassák az előre csomagolt, megmaradt ételt.

Kicsit más a helyzet a közmunkát megtagadó, vagy a munkából indokolatlanul hiányzóknak esetében. Mindazok, akik ebbe a körbe tartoznak kötelezettek az önkormányzattal, a

munkaügyi központtal és a kijelölt segítő szolgáltatással való együttműködésre. Ha a megállapodott együttműködést az érintettek megszegik, adott a szankció, azaz elvesztik a közmunka lehetőségét, és ezzel járó segélynél magasabb jövedelmet.

Túlzás, felesleges és jogsértő kettős büntetést alkalmazni, vagyis az együtt nem működő egyéneket jogszerűen megfosztani a közmunkával járó támogatásoktól egyrészt, és még ráadásul a közösség előtt is megszégyeníteni.

Viszont a más jellegű támogatásokhoz hasonlóan, a közmunka megállapodás megszegésének önkormányzati oldalra eső anyagi kára is elenyésző. Mivel a közmunkák többsége olyan típusú munka, ami nem igényel hosszú betanítási időt, és általában több az igénylő, mint a munkalehetőség, aktuálisan egy-egy ember kimaradása komolyan nem veszélyezteti a tervezett munka elvégzését, és nehezen hihető, hogy e miatt más munkát nem kaphat. Mindez *szervezés és előrelátás, valamint a közmunka programban szereplők jó együttműködésének kérdése.*

Más a helyzet, ha a közmunka végzését nem előzte meg olyan szolgáltatási segítség, például az alkoholizmus gyógyítása, vagy egyéb okból szükséges rehabilitáció, amely a foglalkoztathatóságot segíti elő, és képessé teszi az érintetteket bármilyen munka végzésére.

Visszatérő tapasztalatunk, hogy a közmunka után járó állami támogatások előnyei miatt a *közmunkába bevont emberek az önkormányzatok szemszögéből inkább a jobban megtérülő normatíva tárgyai, mint a munkaerőpiaci integráció elősegítésének alanyai.* A munkára nem kész és képes emberek, különösen, ha nem kapnak személyre szabott segítséget, csak nagy szerencsével képesek megállni a helyüket.

Az elmúlt két évtized, de az „Út a munkához” programról szerzett tapasztalatok is pontosan mutatják, *hogya a döntéshozók csak a szavak szintjén képesek komplex integrációs és rehabilitációs, reszocializációs programokban gondolkodni, és statisztikai mutatóként, aktaként kezelik a munkanélküli embereket,* akkor kódolt a kudarc minden oldalon, és esély sincs arra, hogy javuljon a foglalkoztatás.

Talán Ön is egyetért azzal, hogy szemléletváltásra van szükség a segélyezés kapcsán is. Az a kép, hogy *minden segély ördögtől való, és csak negatív hatásokkal jár, a modern társadalmakat jellemző, törvényszerű kockázatait* bagatellizálja. A segélyezési rendszer a társadalmi védelem elkerülhetetlen, és tegyük hozzá, hogy minden hiedelem ellenére, a legegyszerűbb eszköze. Épp az egyszerűsége miatt komplex változások, vagy ahogy Hódmezővásárhely képviselői esetleg gondolták, morális megújulás nem várható el tőle. A *közösség előtti megszégyenítés meg egyenesen kontraproduktív, megosztó és indulatkeltő, ezért komoly feszültségeket és konfliktusokat okozhat a közösség életében.*

Ma Magyarországon a bérből és fizetésből élő emberek, akik nem tudnak tartalékokat felhalmozni, bármikor kerülhetnek olyan helyzetbe, hogy rászorulnak valamilyen segélyre. Segélyt igényelni, az eddig is beépített fékek, a bürokratikus kötelmek miatt, már ma sem egyszerű. És akkor még nem ecseteltük a segély igényléséhez kapcsolódó megalázó helyzetek változatos válfajait. Véleményünk szerint, *csak az gondolkodik újabb elriasztó elemeken, aki pillanatnyi előnyöket lát,* és nem számol azzal, hogy akarva-akaratlanul egy szükséges, és sok tekintetben prevenciós szociálpolitikai eszközt démonizál meggondolatlanul.

Nagy az esélye, hogy ilyen, utólag gyártott magyarázatokkal alátámasztott megszégyenítő intézkedés után, *a városban megrendülhet a szociális (jog)biztonságba* vetett hit. Ki remélheti ezek után, hogy az amúgy titkolni remélt rászorultságának ténye jó kezekbe került, támogatást és segítséget várhat attól az önkormányzattól, amelyik *ilyen eszközzel próbálja megnevelni* az embereket. És ezen aligha változtat, hogy az érintetteket előre figyelmeztették, hisz aki bajban van, és támogatást igényel nincs abban a helyzetben, hogy számára méltányosabb szerződést követeljen.

Ha Önt és a képviselőket e döntésükben az motiválta, hogy a fel nem használt támogatások gyorsan eljussanak más jogosultakhoz, a nyilvános listáknál számos alkalmasabb, és hosszabb

távon eredményesebb eszköz áll a rendelkezésére: például az információ áramlás segítő intézményközi, szakmaközi együttműködések javítása, vagy a szolgáltatási kínálatok bővítése.

S hogy kifogjuk a szelet a vitorlából: nem a segélyekkel való visszaélés mellett és nem az adófizető polgárok ellen foglaltunk állást. *A szociális munka etikai kötelezettségének eleget téve, arra kívántuk felhívni a figyelmet, hogy bármiféle szakszerű szociális, szociálpolitikai intézkedés alapja és szándéka a XXI. században, egy uniós tagállamban csak a humánus, az emberi jogok tisztelete és érvényesítése, a társadalmi, közösségi befogadás elősegítése lehet, amely megillet mindenkit megkülönböztetés nélkül.*

Végül, de nem utolsósorban a „szégyenlista” a *Szegénység és Kirekesztés Elleni küzdelem Európai Évének minden fontos üzenetének, céljának és szándékának mond ellent.*

Csak remélhetjük, hogy nincs egy másik szégyenlista, amelyre Magyarország azon polgármestereinek, képviselőinek személyes adatai kerülnek fel, akik nem éltek a szegénység és kirekesztés elleni Európai Év nyújtotta esélyekkel.

Tisztelettel

a Szociális Szakmai Szövetség nevében
Pataki Éva, elnök

Budapest, 2010. 07.15.